

MAURIZIO DE
GIOVANNI

DE DOOD
ZINGT IN
NAPELS

XANDER

THRILLER

Maurizio de Giovanni

De dood zingt in Napels

Uitgegeven door Xander Uitgevers BV
Hamerstraat 3, 1021 JT Amsterdam

www.xanderuitgevers.nl

Oorspronkelijke titel: *Il senso del dolore. L'inverno del commissario Ricciardi*

Oorspronkelijke uitgever: Giulio Einaudi editore

Vertaling: Irene Goes

Omslagontwerp: Studio Marlies Visser

Omslagbeeld: Getty Images

Zetwerk: ZetSpiegel, Best

Copyright © 2012 Maurizio de Giovanni

Published by arrangement with The Italian Literary Agency

Copyright © 2018 voor de Nederlandse taal:

Xander Uitgevers BV, Amsterdam

Eerste druk 2018

ISBN 978 94 0160 806 0 | NUR 305

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden te traceren. Mocht u desondanks menen rechten te kunnen uitoefenen, dan kunt u contact opnemen met de uitgever. Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De dood zingt in Napels maakt deel uit van de Europa Thriller Selectie van Xander Uitgevers. Kijk voor meer informatie en boekentips op [Facebook.com/EuropaThrillerSelectie](https://www.facebook.com/EuropaThrillerSelectie)

Voor mijn moeder

1

De dode jongen stond bewegingloos op het kruispunt tussen Santa Teresa en het museum. Hij keek naar de twee jongens die daar op de grond met knikkers zaten te spelen, ze deden de ronde van Italië na. Hij keek naar hen en vroeg: *Mag ik naar beneden? Mag ik naar beneden?*

Nog voordat hij hem zag, voorvoelde de man zonder hoed zijn aanwezigheid al: hij wist dat zijn linkerkant, de kant die hij het eerst te zien zou krijgen, nog intact was, terwijl de schedel aan de rechterkant was weggevaagd door de val; dat de binnengedrongen schouder zijn borstkas had verbrijzeld, en dat zijn bekken gedraaid om de gebroken ruggengraat heen zat. En hij wist ook dat er op de derde verdieping van het hoekgebouw dat op deze vroege woensdagmorgen een kille schaduwstrook op straat wierp, een balkonnetje was afgesloten; aan de lage reling hing nog steeds een zwarte doek. Hij stelde zich het verdriet voor van de jonge moeder, die haar zoon, anders dan hij, nooit meer zou terugzien. Dat is maar goed ook, dacht hij bij zichzelf. Wat een martelgang.

De dode jongen, die voor de helft in de schaduw stond, keek op

toen de man zonder hoed voorbijkwam. *Mag ik naar beneden? Mag ik naar beneden om te spelen?* vroeg hij hem. Een val van drie verdiepingen, verblindende pijn, in een flits.

De man zonder hoed boog zijn hoofd en versnelde zijn pas. Hij liep langs de twee jongens, die met serieuze gezichten hun ronde van Italië vervolgden. Arme kinderen, dacht hij.

Luigi Alfredo Ricciardi, de man zonder hoed, was commissaris voor de openbare veiligheid aan het hoofdbureau van politie in Napels. Hij was eenendertig jaar, net zo oud als de eeuw jong was. Waarvan negen jaar in het fascistische tijdperk.

Verre van arm was de jongen die een kwart eeuw eerder op een ochtend in juli in de tuin van een herenhuis in het dorp Fortino in de provincie Salerno in zijn eentje aan het spelen was. De kleine Luigi Alfredo was de enige zoon van baron Ricciardi di Malomonte; aan zijn vader, die jong was gestorven, zou hij geen enkele herinnering bewaren. Zijn moeder leed aan zenuwziektes en overleed in een verpleeghuis toen hij als tiener bij de jezuiten op school zat; van haar zou hij zich de laatste aanblik herinneren, haar donkere huid, het haar dat met achtendertig jaar al grijs was, die koortsige blik. Tender en klein in een veel te groot bed.

Maar het was die ochtend in juli die zijn leven definitief veranderde. Hij had een stuk hout gevonden, dat in zijn handen transformeerde in het kromzwaard van Sandokan, de Tijger van Maleisië. Al snel kwamen de verhalen tot leven die hij kende van Mario, de beheerder van het familielandgoed – en groot liefhebber van het werk van de auteur Salgari – naar wie hij altijd ademloos luisterde tijdens de vele uren die ze samen doorbrachten. Zo bewapend was hij niet meer bang voor wilde dieren of wrede vijanden, maar hij had wel een jungle nodig. Naast hun achtertuin lag een wijngaard waar hij mocht komen. Hij was dol op de schaduw van de grote druivenbladeren, de onverwachte koelte en het gezoem van de in-

secten. Met de dapperheid die zijn zwaard hem gaf, stapte de kleine Sandokan het donker in, stilletjes voortsluipend in zijn denkbeeldige wildernis. In plaats van krekels en horzels stelde hij zich felgekleurde papegaaien voor, en hij kon hun exotische lokroep bijna horen. Een hagedis stoof ploegend door het grind over het paadje, en hij ging erachteraan, iets voorovergebogen, met het puntje van zijn tong uit zijn mond en concentratie in zijn groene ogen. De hagedis sloeg af en veranderde daarmee van koers.

Onder een wijnrank, op de grond, zag hij de man zitten. In de schaduw, alsof hij dekking zocht tegen de verzengende hitte van deze verschrikkelijke julimaand in de jungle. Het hoofd hing voorover, de armen slap langs de romp, zijn handen raakten de grond. Het leek of hij sliep, maar zijn rug was zo recht als een plank en zijn benen staken vreemd en stijf vooruit over het paadje. Hij was gekleed als een dagloner in de winter, met een wollen vest, een flanellen hemd zonder kraag en een dikke linnen broek met een touw om zijn middel. De kleine Sandokan, met het zwaard nog steeds stevig in zijn hand, registreerde deze details zonder de tegenstrijdigheid ervan op te merken; vervolgens zag hij het heft van een groot snoeimes uit de borst steken, aan de linkerkant, als een tak aan een boom. Een donkere vloeistof sijpelde vanuit de vlek in zijn hemd op de grond, waar zich een poeltje had gevormd. De Tijger van Maleisië kon het nu goed zien, ondanks de schaduw van de wijnstokken. Iets verderop zat de hagedis doodstil naar hem te gluren, alsof hij het jammer vond dat de achtervolging was onderbroken.

De man, die wel dood moest zijn, tilde langzaam zijn hoofd op en draaide het onder zacht gekraak van nekwervels in de richting van Luigi Alfredo. Zijn doffe en halfdichte ogen keken hem aan. De krekels stopten met tjirpen. De tijd stond stil.

In godsnaam, ik heb je vrouw niet eens aangeraakt.

Het kwam niet door de onverwachte ontmoeting, ook niet door het heft van het snoeimes of door al dat bloed. Dat Luigi Alfredo schreeuwend was weggerend, kwam door al het leed dat het lijk van de landarbeider over hem had uitgestort. Dat wilde hij ontvluchten. Nooit heeft iemand hem verteld dat de moord, die vijf maanden eerder in de wijngaard was gepleegd, het gevolg was van de jaloezie van een andere dagloner, die op de vlucht was geslagen nadat hij ook zijn jonge echtgenote had vermoord; men zei dat hij zich daarna had aangesloten bij een bandietenbende ergens in de streek Lucanië. De schrik en de doodsangst van de jongen schreef men toe aan zijn rijke fantasie, zijn teruggetrokken karakter, en aan het geklets van de buurvrouwen die 's avonds de koelte van de binnenplaats opzochten en onder zijn slaapkamerraam gingen zitten naaien. Ze spraken erover als het 'Voorval'.

Ook Luigi Alfredo was dit woord gaan gebruiken als hij dacht aan wat hem was overkomen: het Voorval. Sinds het Voorval was gebeurd, wat hij had geleerd van het Voorval. De wending die het Voorval aan zijn leven had gegeven. Zelfs zijn kindermisje Rosa, die haar leven aan hem had gewijd en nog steeds bij hem woonde, had hem destijds niet geloofd. Op haar gezicht was eerst verdriet verschenen en daarna iets van angst, misschien was ze bang dat de kleine voorbestemd zou zijn om aan dezelfde ziekte te lijden als zijn moeder. En Luigi Alfredo begreep dat hij er nooit met iemand over zou kunnen spreken, dat hij de enige was met dit merk op zijn ziel: een vonnis, een vloek.

In de daaropvolgende jaren tastte Luigi Alfredo de grenzen van het Voorval verder af. Hij zag de doden. Niet iedereen en nooit lang: alleen degenen die een gewelddadige dood waren gestorven, en slechts voor de duur van de heftigste emotie, de plotselinge energie van hun laatste gedachten. Hij zag hen als op een foto van het moment waarop hun bestaan tot een einde was gekomen, waar-

bij het beeld langzaam vervaagde, tot het verdween. Of beter, hij zag hen als in een film, zo'n film als hij weleens in de bioscoop had gezien, maar dan steeds dezelfde scène. Het beeld van de overledene met de tekenen van zijn verwondingen, zijn gezichtsuitdrukking op het ogenblik net voor het einde; en zijn laatste woorden, eindeloos herhaald, alsof er nog iets moest worden afgemaakt waar de ziel aan was begonnen voordat hij werd weggerukt.

Maar bovenal voelde hij hun emotie. Steeds weer ving hij hun verdriet op, hun verbazing, de boosheid, de weemoed. En zelfs liefde: als 's nachts de regen tegen zijn raam sloeg en hij de slaap niet kon vatten, dacht hij vaak aan een plaats delict met daarin het beeld van een peuter in de tobbe waarin hij was verdronken, die zijn hand uitstak naar waar zijn moeder had gestaan, hulp zoekend bij zijn eigen moordenares. Alle onvoorwaardelijke en exclusieve liefde die hierin zat, had hij waargenomen. Een andere keer stond hij bij het stoffelijk overschot van een man die op het moment van klaarkomen was neergestoken door zijn jaloerse minnares. Hij voelde de intensiteit van het genot en moest halsoverkop de kamer uit, met een zakdoek voor zijn mond.

Zo was het Voorval, zijn levenslange straf: hij werd erdoor overvallen als door een spookpaard in galop, zonder dat hij ooit de kans kreeg om hem uit de weg te gaan; nooit ging er een waarschuwing aan vooraf, nooit bleef er iets tastbaars achter, behalve de herinnering.

Een zoveelste litteken op zijn ziel.

2

Luigi Alfredo Ricciardi was een slanke man van gemiddelde lengte. Donkere huidskleur, opvallende groene ogen. Als er uit zijn met brillantine achterovergekamde zwarte haar een lok vrijviel voor zijn gezicht, dan streek hij die met een achteloos gebaar terug in het gelid. Hij had een rechte, spitse neus, en ook zijn lippen waren smal. Kleine handen, vrouwelijk bijna, altijd in beweging, zenuwachtig. Meestal stopte hij ze in zijn zakken, omdat hij wist dat ze zijn gevoel verraadden, zijn spanning.

Hij had niet hoeven werken, dankzij het familiekapitaal, waarvoor hij zich niet of nauwelijks interesseerde. Zoals sommige verre familieleden weleens tegen hem zeiden, tijdens de spaarzame ontmoetingen 's zomers in zijn geboortedorp, zou hij zich wat meer in kringen moeten bewegen die pasten bij zijn achternaam. Maar zowel zijn vermogen als zijn titel hield hij verborgen, om zo min mogelijk op te vallen, en het leven te kunnen leiden waarvoor hij had gekozen, of beter: dat hem had gekozen. *Proberen jullie het maar eens*, zou hij hebben gezegd als het had gekund, *om al dat verdriet te voelen*: altijd en eeuwig, die pijn, in alle mogelijke ver-

schijningsvormen, steeds maar vragend om vrede en gerechtigheid, elke dag weer.

Hij had voor een rechtenstudie gekozen, met een scriptie over strafrecht, waarna hij bij de politie was gegaan: de enige manier om er iets aan te doen, om die last te verlichten. In de wereld van de levenden, om de doden te begraven.

Vrienden had hij niet, hij ging met niemand om, ging 's avonds niet uit, hij had geen vriendin. Zijn familie hield op bij zijn kindermisje Rosa, inmiddels zeventig jaar oud, die hem met volledige toewijding bijstond en innig veel van hem hield, zonder overigens ooit te proberen zijn blikken of gedachten echt te begrijpen.

Hij maakte lange dagen, geïsoleerd van collega's, die hem zorgvuldig meden. Zijn superieuren vreesden zijn waarde, zijn uitzonderlijke vermogen om gecompliceerde zaken op te lossen, die volledige toewijding aan het werk. Tekenen van ongebreidelde ambitie, van vastberadenheid om vooruit te komen, op te klimmen, te vervangen. Ondergeschikten begrepen zijn gekwelde blik en stiltes niet. Nooit een glimlach, geen woord te veel. Hij trad buiten de gebaande paden en hield zich niet aan procedures, maar aan het einde had hij altijd gelijk. De meest bijgelovige mensen, en daar waren er in deze stad genoeg van, hadden het gevoel dat er iets onnatuurlijks was aan de manier waarop Ricciardi zaken oploste: alsof zijn onderzoeken in omgekeerde volgorde plaatsvonden, alsof hij de loop der gebeurtenissen achterstevoren herleidde. Agenten die te horen kregen dat ze op een bepaalde klus direct met de commissaris moesten samenwerken, reageerden meestal met een vies gezicht. Bovendien kenden zijn onderzoeken geen pauze, want eenmaal begonnen, eindigden ze pas wanneer de zaak was opgelost. Geen nachten, geen dagen, zelfs geen zondagen, totdat de schuldige achter de tralies zat. Alsof ieder

slachtoffer familie van hem was, alsof hij zo iemand persoonlijk had gekend.

Er waren wel collega's die waardering hadden voor het feit dat Ricciardi de geldelijke beloningen die werden toegekend bij onderzoeken van het hoogste belang systematisch weigerde, ten faveure van het team. Bovendien was hij altijd aanwezig, zonder ooit een vrije dag te nemen, en nam hij de fouten op zich van zijn ondergeschikten, waarna hij diegene met een streng gezicht opriep om voortaan beter op te letten.

Toch was er maar één medewerker die een hechte band met hem had: brigadier Raffaele Maione.

De net vijftig geworden Maione was ontzettend blij dat hij er nog was, en nog redelijk fit ook. 's Avonds aan tafel zei hij vaak tegen zijn vrouw en vijf kinderen: 'Jullie mogen God wel bedanken dat jullie te eten hebben. En dat papa nog leeft en zich nog niet heeft laten omleggen.' En dan kwamen meteen de tranen, bij de gedachte aan Luca, zijn oudste zoon, die net als hij bij de politie was gegaan, maar minder geluk had gehad: toen hij een jaar in dienst was, werd hij doodgestoken tijdens een huiszoeking in de volkswijk Sanità, in het centrum van Napels. Het verdriet was nog vers, al was het drie jaar geleden. Zijn vrouw had nooit meer over hem gepraat, alsof die knappe, sterke zoon, die altijd lachte, en zijn moeder in zijn armen nam, die haar liet vliegen en haar 'mijn verloofde' noemde, nooit had bestaan. Maar hij was er juist wel, hij zat midden in haar ziel, waar hij de plek van zijn broers en zusjes innam, en haar de hele dag vergezelde.

Juist bij het overlijden van zijn zoon was Maione zich aan Ricciardi gaan hechten. Als toen nog hoofdinspecteur van politie was hij een van de eersten ter plaatse. Hij had Maione voorzichtig gevraagd hem alleen te laten in de kelder waar het lichaam van de jongen

in een plas bloed met een mes in zijn rug was gevonden. Ricciardi was maar een paar minuten binnen gebleven. Toen hij uit het donker naar buiten kwam, gaven zijn groene ogen licht, als kattenogen, vol tranen. Te midden van de zwijgende aanwezigen, die in verlegenheid waren vanwege het leed van de vader, had Ricciardi zijn hand op Maiones arm gelegd en hem even stevig vastgepakt. Maione herinnerde zich nog de onverwachte kracht en de warmte van die hand door de stof van zijn uniform heen.

‘Hij hield van je, Maione. Hij hield vreselijk veel van je. In zijn laatste gedachte riep hij om jou. Hij zal altijd bij je zijn, bij jou en zijn moeder.’

Ondanks zijn roes van verdriet had Maione een rilling over zijn rug gevoeld. Hoe Ricciardi dat wist, en hoe het kon dat juist hij hem de laatste boodschap van zijn geliefde zoon had bezorgd, had hij niet gevraagd; niet op dat moment en niet gedurende de jaren dat ze samen ergens moesten posten of op dienstreis waren, als een onderzoek dat vereiste. Maar hij wist dat het precies zo was gegaan, dat de hoofdinspecteur had gezegd wat hij had gezien en gehoord, dat het niet de gebruikelijke woorden van troost waren die hij zelf ook zo vaak bij familieleden van overledenen had gebruikt.

Dat was het moment waarop Maione zich aan Ricciardi was gaan hechten. In de afschuwelijke dagen die volgden, zonder rust of genade, nachten en ochtenden en middagen en avonden zonder te eten, zonder te drinken, zonder naar huis te gaan, waarin ze probeerden een gat te slaan in die gewapende betonnen muur van omerta, door informatie uit te wisselen, soms zelfs door te beloven dat bepaalde transacties door de vingers zouden worden gezien, alles om die verachtelijke keldermoordenaar maar te pakken te krijgen. Uiteindelijk moest zelfs Maione, hoewel hij woede als brandstof had, aan de vermoeidheid toegeven. Zo niet Ricciardi, die aangewakkerd leek door een intern vuur, bezeten.

En ze hadden hem gepakt, de moordenaar: in een andere wijk, nog in de opslagruimte vol gestolen spullen, met zijn mannen om zich heen. Hij stond te lachen toen ze binnenvielen. De mannen die hij aan het begin van de steeg op de uitkijk had gezet, waren op dat moment al in de boeien geslagen. Een operatie van twaalf man, en niet één van hen voelde niet de behoefte om de moordenaar van Luca Maione eens goed onder handen te nemen. En op het moment dat de man daar in die inmiddels leeggehaalde ruimte alleen was overgebleven met Ricciardi en Maione en hun jankend als een klein kind om genade smeekte, waarmee er weinig overbleef van zijn stoere houding van even tevoren, keek Ricciardi naar Maione. Maione staarde naar de man en zag zijn zoon, als peuter, lachend op hem afkomen met een lappenbal in zijn handen, zijn gezichtje onder de viezigheid, die prachtige ogen. Hij draaide zich om en liep zonder iets te zeggen de ruimte uit. Dat was het moment dat Ricciardi zich ook aan Maione was gaan hechten.

Zo werd Maione sindsdien de trouwe partner van Ricciardi: telkens als de commissaris eropuit ging, was hij degene die het team briefte dat hem moest begeleiden. Hij wist dat de commissaris tijdens zijn eerste inspectie van de plaats delict met rust gelaten moest worden. Dan was het zijn taak om alle politieagenten, getuigen, schreeuwende familieleden en nieuwsgierige toeschouwers op afstand te houden, gedurende de eerste momenten dat Ricciardi kennismaakte met het slachtoffer, zijn legendarische intuïtie volgde, en de aanwijzingen probeerde te verzamelen die hij nodig had om aan zijn jacht te kunnen beginnen. Vervolgens bood hij met zijn aangeboren goedigheid en zijn vermogen om op een open manier met mensen te communiceren, tegenwicht aan het solisme en de stiltes van Ricciardi. Hij was alert op de gevaren die zijn chef tegemoet ging, altijd zonder wapen, met een brutaliteit die grensde aan roekeloosheid, en soms zelfs aan een zekere doodswens. Maione

vermoedde dat Ricciardi op zoek was naar de dood, naar de essentie van de dood, in een soort cognitieve razernij, alsof hij de dood wilde definiëren, verkennen; zonder veel belang te hechten aan zijn eigen voortbestaan.

Maar Maione wilde niet dat Ricciardi dood zou gaan. Allereerst omdat hij er in zijn goedige eenvoud van overtuigd was dat een deel van zijn verloren zoon in de commissaris huisde. Daarnaast was hij mettertijd gaan houden van de stiltes, die korte glimlachjes, en van het leed dat sprak uit de gebaren die zijn gekwelde handen maakten. En dus zou hij blijven waken over het welzijn van de commissaris, uit naam van en ter nagedachtenis aan Luca.

3

In de koude wind van die woensdagmorgen liep commissaris Ricciardi piazza Dante af, met zijn handen diep in de zakken van zijn donkergrijze overjas, en zijn hoofd beschermd tussen zijn opgetrokken schouders. Hij liep stevig door, en voelde de stad, zonder te hoeven kijken.

Hij wist dat hij op zijn weg van piazza Dante naar piazza del Plebiscito een onzichtbare grens tussen twee werelden zou passeren. Aan de zeezijde de rijke stad, die van de elite en de gegoede burgerij, die van cultuur en recht. Aan de bergzijde de volkswijken, waar een heel eigen systeem van normen en regels gold, net zo stringent, of nog stringenter. De verzadigde en de hongerende stad, de stad van het feest en die van de wanhoop. Hoe vaak was Ricciardi niet getuige geweest van de tegenstelling tussen de weerszijden van de medaille.

De grens: via Toledo. Met zijn oude palazzi, doodstil aan de straatkant, maar een paar meter daarachter al rumoerig, met de open ramen in de stegen, het vroege gezang van huisvrouwen. De poorten van de kerken, waarvan de gevels tussen de andere ge-

bouwen in waren gemetseld, gingen open voor de gelovigen die om Gods ontferming over de dag kwamen bidden. Over de grote straatstenen rolden de wielen van de eerste stadsbussen.

De ochtend was een van de weinige momenten waarop de twee werelden zich mengden: vanuit de wirwar van smalle straatjes van de Spaanse Wijk draaiden de straatverkopers met hun vrolijk klinkende lokroepen hun karren met allerlei soorten koopwaar via Toledo op. Uit de drukbevolkte buurten rond de haven en vanuit de buitenwijken stroomden ambachtsmannen, schoenmakers, handschoenmakers en kleermakers omhoog naar het labyrint, op weg naar de populaire woonwijk Vomero en naar de vele ateliers en winkeltjes in de donkere stegen. Ricciardi zag dit graag als een moment van verzoening, van uitwisseling, voordat het besef van ongelijkheid en honger weer intrad en maakte dat de ene groep werd verteerd door afgunst en ging neigen naar moord, terwijl de andere groep de aanval vreesde en de messen scherpte.

Op de hoek van largo della Carità zag Ricciardi, net als de dagen ervoor, het beeld van een man die het slachtoffer was geworden van een straatroof. Hij had zich verzet en was op beestachtige wijze met een stok in elkaar geslagen. Uit zijn ingeslagen schedel droop hersenmaterie, een oog was afgedekt door bloed, in het andere flitste nog woede, en de mond vol gebroken tanden bleef onophoudelijk herhalen dat hij zijn spullen nooit zou afstaan. Ricciardi dacht aan de dief, die inmiddels spoorloos was verdwenen, opgeslokt door de Spaanse Wijk, hij dacht aan de honger, en aan de prijs die slachtoffer en beul hadden betaald.

Zoals gewoonlijk was hij als eerste op het bureau: de wachter bij de ingang schoot in de houding en salueerde, de commissaris antwoordde met een kort knikje. Hij hield er niet van om door de drukte heen te moeten wanneer het leven in het stadhuis al in de lawaaierige en wanordelijke fase was, en hij hield er ook niet van

om tussen de giftige scheldpartijen van de gedetineerden te moeten lopen, het luide geroep om orde van de agenten, de geschreeuwde discussies tussen advocaten. Hij had veel liever de stilte van die vroege ochtenduren, als de grote brede trap nog schoon was en er in het gebouw een negentiende-eeuwse sfeer hing.

Bij het openen van zijn kamerdeur kwam hem zoals elke dag de vertrouwde geur tegemoet van boeken, drukwerk, de glans van de tijd en van herinneringen. Het leer van de fauteuil, van de twee stoelen voor zijn bureau, de versleten olijfgroene bureau-onderlegger. De kristallen inktpot ingeklemd in de briefhouder. Het lichte hout van het bureau en van de uitpuilende boekenkast. Het lood van de granaatscherf, die de oude Mario uit de oorlog had meegebracht naar Fortino, een attribuut voor talloze fantasierijke jongensgevechten, nu verworpen tot een wankele presse-papier. Het zonlicht dat door het stoffige vensterglas wist te dringen viel op de portretten aan de muur, als een goddelijke investituur.

Wat een mooi stel toch, dacht Ricciardi bij zichzelf. De kleine krachteloze koning, de grote bevelhebber zonder zwakheden. De twee mannen die hadden besloten de misdaad per decreet op te heffen. Hij herinnerde zich nog de woorden van de hoofdcommissaris van politie, een gladde diplomaat wiens levensdoel het was om het de machthebbers naar de zin te maken: zelfmoorden bestaan niet, moorden bestaan niet, berovingen en verwondingen bestaan niet, tenzij onvermijdelijk of noodzakelijk. Geen woord erover tegen de mensen, en al helemaal niet tegen de pers. De fascistische stad is schoon en gezond, kent geen ontsieringen, de burger heeft niets te vrezen, wij zijn de bewakers van de veiligheid.

Maar Ricciardi had lang voordat hij het in boeken bestudeerde al begrepen dat misdaad de schaduwkant is van de emotie. Dezelfde energie die de mensheid drijft, leidt haar het verkeerde pad op en zorgt voor etterende ontstekingen die uitbarsten in wreed-

heid en geweld. Het Voorval had hem geleerd dat alle wandaden hun bron vinden in honger en liefde, en in de verschillende verschijningsvormen daarvan: trots, macht, afgunst, jaloezie. Altijd zijn het toch weer honger en liefde. Bij elke moord, eenmaal tot de kern teruggebracht, ontdaan van alle lagen vernis, hield je altijd weer honger of liefde over, of een combinatie van beide, plus het leed dat die twee veroorzaken. Al dat leed, waarvan alleen hij constant getuige was. Dus, mijn beste Mussolini, zei Ricciardi in zichzelf, je kunt zoveel decreten uitvaardigen als je wilt, het zal je helaas niet lukken de aard van de mensen te veranderen, met je zwarte pak en je kwastje op je muts. Misschien lukt het je nog om het volk angst in te boezemen in plaats van dat iedereen je achter je rug uitlacht, maar de duistere kant van de mens, die altijd honger zal blijven hebben en liefde zal blijven voelen, die verander je niet.

Maione verscheen in de deuropening na een discreet kloppje op de deurstijl. ‘Commissaris, goedemorgen. Ik zag de deur openstaan, bent u er nu al? Slaapt u zelfs met deze kou niet goed? De lente wil maar niet komen dit jaar. Ik heb tegen mijn vrouw gezegd dat we ons de kosten van nog een maand stookhout niet kunnen permitteren. Als het dit weer blijft, krijgen de kinderen nog wintervoeten. Hoe gaat het met u vandaag? Zal ik een kop surrogaatkoffie voor u halen?’

‘Nee, dank je. Ik heb nog een stapel rapporten af te werken. Ga maar, als ik je nodig heb laat ik je wel roepen.’

Buiten ratelde een tram voorbij en klonken de kreten van de eerste straatverkopers en het geklapwiek van een zwerm opvliegende duiven in de nog koude zon. Het was acht uur.